

EXEMPEL PÅ UNDERVISNING OM JUDENDOMEN I SVERIGE

Gunnel Borgegård

Uppsala

Att öka kunskapen om kristendom och judendom, att öka förståelsen för och mellan de båda religionerna samt att bekämpa fördomar av alla slag är i korthet målsättningen för International Council of Christians and Jews. International Council of Christians and Jews är en paraplyorganisation, som för närvarande organiserar 17 nationella föreningar, däribland Samarbetsrådet för Judar och Kristna i Sverige.

I flera medlemsföreningar — främst i Väst-Tyskland och i USA — har man arbetat mycket med presentationen av judendom och kristendom i läromedel för alla stadier. Detta arbete har i sin tur haft effekt på såväl lärar- som pastors-/prästupbildningen.

Inom Samarbetsrådet för Judar och Kristna blev vi i inspirerade av det som vi hörde om läromedelsarbetet i andra länder. Vi blev också nyfikna på de läromedel, som vi har, och ville undersöka, vad de har att säga om kristendom och judendom. Styrelsen för Samarbetsrådet tillsatte därför en kommitté — Bokkommittéen — bestående av tre personer, två kristna och en jude, som skulle arbeta med svenska läroböcker.

Vi började med att titta på redan befintliga läroböcker — precis som man gjort i Väst-Tyskland och i USA — och med att först koncentrera oss på presentationen av judendomen. Anledningen därtill var dels att vi visste minst om hur den presenteras, dels att vi ansåg det mest angeläget, dels att judendomen med den begränsade plats den har i kurserna skulle vara lättast att få en överblick över.

En svårighet, när man försöker få en uppfattning om vad barn lär sig i svenska skolor är, att det inte finns någon central instans, som kan upplysa om vilka läroböcker som används. För-

lagen är mycket förtegn, då det gäller att lämna uppgifter om försäljningssiffror, så där får man inte heller någon hjälp. I vissa kommuner finns det en förteckning över vilka böcker, som köpts in till kommunens skolor, men i andra kommuner är det de enskilda skolornas sak, vilka böcker de köper. Vi vet alltså inte vilka böcker, som används mest, men vi har försökt att treva oss fram till några, som vi tror hör till de mest använda.

De, som finns med i det material, som ligger till grund för det, som jag ska säga i dag är två olika läromedel för lågstadiet: Ulla och Leif Kristianssons Nya Tellus, Religionskunskap för åk 1-3, Skeab förlag med arbetsbok och lärarhandledning Gunvor Petterssons Vad tror Du? del 1-3 Esselte studium med lärarhandledning till del 1 och ett för mellanstadiet: Hélène Halfvarsson, Bo Larsson, Margit Norrman, Per Pettersson: Religion 1, som ingår i ett läromedelspaket Vida Världen, utgivet av Almqvist & Wiksell. Till den hör också arbetsbok och lärarpärm. Det är inte något omfattande och heltäckande material. Men för varje bok, som vi läser — alltså även sådana, som inte direkt finns med här — förstärks tendenserna från den nyss uppräknade.

Dessutom kommer jag i dag att tala om Anne de Vries' Barnens bibel i svensk översättning av Ylva Eggehorn.

Vår intention är att försöka se på materialet utifrån judendomens synvinkel. Vad skulle en troende jude själv vilja ha fram? Vad tycker hon/han är viktigt att berätta om sin tro, sitt liv som jude, sin historia och om landet Israel?

Men först några ord om undervisningsmaterialet i allmänhet. Det, som är slående, när man

SUMMARY

In the Swedish branch of the International Council of Christians and Jews, called "Samarbetsrådet för Judar och Kristna", the committee concerned with presentation of Judaism and Christianity in educational material for all levels, has until now mainly been looking at how Judaism is introduced in books for pupils, aged 7-12. The study has also included "Barnens Bibel" (The Children's Bible) by Anne de Vries.

The main question has been how Judaism is introduced to Swedish school-children. Is Judaism presented in the way a Jew would like it to

be presented concerning creed, life, history and the state of Israel?

The study provides evidence that Judaism is mostly presented as something imperfect. Judaism is not respected in and for itself and not looked upon as an independent conception of life.

Swedish ethnocentricity pervades all the material. The striving for emotional identification subdues knowledge of history.

The Children's Bible is not a simplified Bible, but a Christian interpretation of some parts of the Hebrew Bible, that prepares the children for (an interpretation of) the Christian Bible.

ser på en modern lärobok i religionskunskap, är, att den har ett så rikhaltigt påkostat bildmaterial. Det är vanligt med flera bilder på varje uppslag och i "Vad tror Du? 1" finns det ofta 7-8 bilder, teckningar och/eller foton på varje uppslag. Bilderna har en överväldigande, bedövande effekt — även om det är lay-out-mässigt lyckat — och ger eleverna ett oklart budskap, då tidsperspektiven är friskt blandade i bilderna.

Två exempel: I Nya Tellus visar man under rubriken "Så här levde man" fyra svart-vita fotografier med en lätt antikverad prägel. De visar i tur och ordning ett par män, som plöjer, några, som skördar oliver, några fiskare, som arbetar med sitt nät och en person, som sitter hukad vid en brunskant. Rubrikens och bildtexternas imperfekt ger en känsla av att det är autentiska foton från "Landet där Jesus växte upp", som kapitlet kallas. (s 5-7).

I förordet till lärarhandledningen till Vad tror du?, del 1, säger författaren att "bildmaterialet är valt så att det ska kunna tolkas på olika sätt... Illustrationerna består huvudsakligen av foton för att komma verkligheten så nära som möjligt. Bildmaterialet till bibelavsnitten är till största delen hämtat från den kyrkliga konsten." Det är en tydlig programförklaring, men hur fungerar bildmaterialet för eleverna? Om man ser text på illustrationerna till Josef i brunnen, (Vad tror du? 1, s 24) så finns det dels en bild av en målning där Josef är halvvägs upp ur brunnen och bröderna står runtomkring, dels ett foto av en kamelkaravan på väg genom öknen. I texten intill bilderna står det: "De drog upp Josef ur brunnen och sålde honom som slav. Karavanen drog vidare mot Egypten." Vilken verklighet är det som man kommer nära genom att illustrera texten med sådana bilder? Man måste kom-

mentera bilderna, om man nu ska ha dem, och tala om för eleverna vad det är, som bilderna skildrar. Man kan tala om att så här föreställde sig en konstnär för länge sedan, att det såg ut, när Josef såldes eller så här ser en nutida kamelkaravan ut. Annars gör bilderna bara ett förvirrande intryck, som gör berättelserna exotiska och egendomliga.

Ett annat problem med bildmaterialet är att många bildtexter bara finns i lärarhandledningen, vilket gör att läroboken inte är förståelig i sig. Om eleven bara har läroboken och inte har tillgång till den information, som finns i lärarhandledningen, kan han/hon inte förstå bilderna. I Religion 1 (sid 27) finns en bild av en pojke, som undervisas av kantorn och rabbinen innan han ska bli *bar-mitzva*. Intill den bilden finns en av två judiska pojkar, som bär en torarulle på platsen framför Västra Muren. Pojkarna har *kipa* och bönemantel. Som bilderna står nu är de helt obegripliga för ett normalsvenskt barn. Genom att inte förklara bilden ökar elevernas känsla av främlingskap och distans.

I de böcker, som vi arbetat med, håller man inte konsekvent isär judendom och kristendom, vilket emellanåt gör det svårt att se vad, som är vad. Förmodligen är det tänkt så, att skillnaderna inte ska framhåvas eller förstärkas. Men det tror jag är fel. OM det inte är stora skillnader —och OM det är det man vill markera — så får man fram överensstämmelserna tydligare, om man verkligen kan jämföra enskilda enheter.

I texterna görs inte heller någon konsekvent skillnad i tid, vilket gör att allt flyter ihop och man undrar i vilken epok man egentligen befinner sig. I Religion 1 (s 20) finns ett kapitel "Vi hamnade i synagogan", där berättelsen är i presens och ger ett livfullt och medryckande in-

tryck. Men det dröjer, innan man förstår, att den gudstjänst, som beskrivs är av gammalt datum. Och så uppstår frågan: "Hur är det i synagogan i dag?" — "Är det likadant, som det var på tex Jesu tid?" Eftersom det inte står ett ord om det, så vet man inte, hur det är och om det överhuvud taget firas gudstjänst nu.

Ambitionsnivån är det svårt att få ett klart grepp om. Ett förslag till arbetsuppgift för eleverna i Vad tror du, 1 (s 77) är att översätta Shalom Chaverim till svenska. Och när de har gjort det ska de försöka att skriva några hebreiska bokstäver. I lärarhandledningen står det till denna uppgift att "Eleverna kan med vattenfärg måla några hebreiska tecken fantasifullt och dekorativt utan anspråk på korrekthet." (s 109) Ett sådant förhållningssätt inger inte respekt. I åk 2 (Vad tror du?, 2, sid 52f) läser eleverna ett kortfattat, svårt kapitel om "gudstjänst i öknen". En arbetsuppgift till det kapitlet är "Vad finns det kvar nu för tiden från gudstjänsten i öknen?" Hur skulle en åttaåring kunna svara på det? I åk 4 (Religion 1) får eleverna frågan "Var Jesus Messias?", men det avsnittet, ska jag strax återkomma till.

En jude tror på Gud. En jude tror inte, att Jesus är Messias. På lågstadiet konstaterar man det, men på mellanstadiet har man vissa förväntningar att eleven ska kunna besvara frågan "Var Jesus Messias?" Det sägs på ett ställe i Religion 1 (s 23), att "Gud slöt ett förbund med dem (judarna) och lovade att sända en kraftfull ledare för att hjälpa sitt folk. Han kallas Messias." Gud slöt ett förbund på Sinai med judarna, men några löften om Messias gavs inte. Allt är upplagt så, att eleverna ska kunna svara "ja" i det att man utgår från det kristna perspektivet Messias=Jesus och glömmer att Messias=den smorde och användes för att beteckna just "Den Smorde". I lärarhandledningens kommentar till detta avsnitt påpekar man, mycket riktigt, att mellanstadieelever inte är mogna för dogmatiska skiljaktigheter, men uppmanar läraren att peka på det konkreta, nämligen att de som svarade "ja" på frågan om Jesus är Messias är de kristna, men att judarna svarar "nej" och fortfarande väntar på "den som skulle komma". På det sätt som man lägger upp det, blir judendomen något förlegat. Och författarna verkar inte vara medvetna om att beteckningen "kristen" inte förekom på Jesu tid.

En ur kristen synpunkt tveksam vinkling av gudsbilden finner vi i en kommentar till "staketet", som skiljer männens och kvinnornas böneplats åt vid Västra Muren (Lärapärmens kom-

mentar till sid 27 i Religion 1) "Judendomen är en utpräglad manlig religion, patriarkalisk och utan kvinnliga gudomliga varelser. (Kristendomen har ju trots allt Maria och många kvinnliga helgon.)" Förutom det diskutabla innehållet i detta citat, så är mellanstadieelever nog inte heller mogna för att ta ställning till patriarkaliska och matriarkaliska riktningar inom judendom och kristendom. Eller ska det kanske ses ur ett annat perspektiv? I Vad tror du? 1 (s 76) finns det en bild av en rabbin och några pojkar, som sitter samlade kring en bokrulle. Enligt lärarhandledningen (s 108) ska det föreställa undervisning på Jesu tid. I förslag till efterarbete (s 109) står följande: "Samtala om vilka som fick gå i skolan i Palestina — vi återkommer till "Palestina" — på Jesu tid. Se på bild 1 — det är den jag beskrev. Anknyt till dagens könsrollsdebatt." OM det är det som är tanken, att framställa judendomen som patriarkalisk och icke jämlik i könsrollshänseende, så måste det finnas bättre sätt. Men vad får eleverna med sig?

Torah är viktig — det framgår klart i läroböckerna. Däremot blir det inte alltid klart vad Torah är och varför Torah är viktigare än de andra böckerna i Gamla Testamentet.

Det är ofta det iögonenfallande, det exotiska, som man tar upp, utan tydlig ansträngning att förklara vad som ligger bakom. Man talar tex om matföreskrifterna utan att säga varför de finns och att det är vanligare att männen går till synagogan än att kvinnorna gör det utan att förklara varför det är så. (Religion 1, sid 15). Man tar upp många helgdagar, men säger med en typisk formulering att "Julen firas naturligtvis inte inom judendomen" (Vad tror du? 1. lärarhandledningen, s 52). Sabbatsfirandet, som ger rytm åt det religiösa livet, får liten plats jämfört med helgerna. Chanukka görs väldigt stor, förmodligen för att den påminner om julen, men Försoningsdagen nämns knappast eller inte alls.

Sabbatsfirandet och andra religiösa högtider illustreras ofta med en dyster bild (Nya Tellus, s 110; Religion 1, sid 30). I texten står det, att det är festligt och högtidligt, men märkligt nog förmedlar sällan bilderna den känslan.

Kränkande är det att läsa det outtalbara gudsnamnet i tryck (Vad tror du? 2, sid 39) och helt onödigt. 1917 års översättning är mycket användbar: "Jag är din faders Gud, Abrahams Gud, Isaks Gud och Jakobs Gud." (Ex 3:6). Kränkande är det också att läsa: "Sagan ur Talmud..." (Vad tror du? Lärarhandledningen, sid 52) Det sägs i en svepande formulering att "det finns några ord som är gemensamma för de

flesta av världens religioner. Det är framför allt orden 'hjälp' och 'tack' — för kristendomen tillkommer också ordet 'förlåt.'" (Ibid s 49)

Templet och synagogan presenteras som "kyrka" (text Vad tror du? 1, s 76, 81) Det finns neurala ord. — Läroboksförfattare hävdar med bestämdhet, att den sjuarmade ljusstaken står i synagogan (Religion 1, s 20). Det gör den inte. Den sjuarmade ljusstaken hörde templet till. I synagogan ser man nu den åttaarmade *chanuk-kian*. — Klagomuren kallas inte längre Klagomuren, utan Västra Muren. Det har inte gått fram till läromedelsproducenterna. (Vad tror du? 1, s 82, Religion, 1, sid 29)

"Psaltaren är en samling psalmer, som på t ex Jesu tid användes i gudstjänsten" får man veta i ett avsnitt om Bibelns innehåll. (Religion 1, s 37). Det är ju inte fel, men det är inte rättvisande. Psaltaren har använts i den judiska och i den kristna gudstjänsten så länge det funnits judisk och kristen gudstjänst.

Citat och begrepp är ofta felöversatta. I en av böckerna presenteras en hebreiskt text upp-och-ner (Vad tror du?, 2, sid 6). Sådant händer, men detta och alla de andra exemplen ger en känsla av att man inte bemödat sig om noggrannhet. Elementära fakta, som inte har kontrollerats ger ett intryck av okunnighet och bristande respekt. De historiska avsnitten innehåller både fel och värderingar, som leder associationerna på fel väg.

I Religion 1 finns det ett förhållandevis stort historiskt material. Där sägs det, att "Abraham levde i Ur i Kaldéen för nära fyra tusen år sedan. Han var ledare för en stor judisk släkt." (s 24). — Nej, det var han inte alls. Men Gud lovade honom, att han skulle bli det. (Gen 12:1f). Vidare: "Abraham utvandrade och kom så småningom till Kanaans land, Palestina." (s 25) "Palestina" är numer en beteckning med stark politisk laddning och man bör vara mycket försiktig med användningen av den. "Palestina" används som officiell beteckning för Judéen först efter Bar Kochba-revoltens slut, 135 e.Kr. Att påstå att Abraham kom till Palestina är en anakronism. Abraham kom till Kanaan.

"Palestina" återkommer flera gånger i just den boken. (Men inte bara i den.) I Bibeln berättas det om hur Israels barn önskar sig en kung. (1 Sam 8) Ibland förslagen till instruderingsfrågor finns denna: "Vad hette den förste kungen i Palestina?" (Lärapärmen 4:11) Eleverna förväntas svara "Saul". Men Saul var den förste kungen i Israel/över Israels barn. Det är inte samma sak.

Ett annat citat ur samma bok: "År 1948 fick judarna på nytt ett eget land. Då beslöt Förenta Nationerna att bilda staten Israel. Den nya staten ligger där Palestina låg. Judar från hela världen flyttade dit." (s 26) och "När det judiska folket 1948 fick ett eget land, staten Israel, aktualiserades den konflikt som ännu idag är olöst. I de områden som judarna flyttade till bodde ett folk som kallades palestinier. De var till största delen muslimer och hade bott där i över 1300 år. I och med judarnas återkomst tvingades många av dem till olika flyktingläger." (Lärapärmen 4:25) Staten Israel ligger delvis där Palestina låg. Det är viktigt att komma ihåg att det har funnits obruten judisk bosättning i området sedan Israels barn återvände från Egypten, troligen på 1200-talet f.Kr. Den arabiska befolkningen har bott i området sedan 600-talet e.Kr och det är detta folk, som nu kallas palestinier, vilket det inte gjorde 1948. Med den lydelse, som texten nu har, får man intrycket att judarna trängde undan den befolkning, som fanns i landet. Det fanns faktiskt 600.000 judar i Israel 1948, då staten utropades. Det är inte heller korrekt att påstå att judarnas invandring tvingade araberna till flyktingläger.

I Vad tror Du?, får man intrycket av att det att vara kristen är bäst och finast. Men det är bättre att vara jude än att vara arab. Man spelar med identifikation och avståndstagande. Det finns gatubilder, familjeinteriorer, skolgårdar osv och eleverna uppmanas att jämföra dem med sin egen situation. (Vad tror Du, 1, sid 68–69, text). Det finns också här faktaupplysningar, som i och för sig inte är felaktiga, men som inte heller ger en rätt bild. Ett exempel: "Folket som bor här kallas judar eller israeler. De talar hebreiska. I landet bor också araber." (s 67) Det är ett sätt att framhäva judarna på arabernas bekostnad. Så här kanske texten skulle ha kunnat vara formulerad: "Folket som bor här kallas israeler. De flesta israelerna är judar. Många är araber. I Israel talar man hebreiska och arabiska." Etnocentriciteten är genomgående i böckerna. Strävan efter emotionell identifikation går ut över strävan efter historisk kunskap.

Det finns flera olika biblar för barn på svenska. Barnens bibel är den, som har kommit ut i den största upplagan — över 600.000 ex hittills. — De höga försäljningssiffrorna och Barnens bibels popularitet gjorde oss intresserade och vi bestämde oss för att läsa den.

Författare är en holländare: Anne de Vries. På svenska föreligger den i två översättningar: Britt G Hallqvists från slutet av 60-talet och

Ylva Eggehorn från 1983. Översättningen är gjord från den engelska översättningen, som i sin tur är en översättning från originalet.

Ylva Eggehorn är en mycket god stilist och berättare. Barnens bibel har spänst och rytm i språket. Det är livfullt och saknar inte dråpliga poängar. Redan på första sidans första rader skapas ett förtroendefullt förhållande mellan berättaren och lyssnaren: "Om du sätter dig ner och lyssnar noga, ska jag berätta något underbart för dig:..." I texten finns många frågor invävda, som verkligen engagerar lyssnaren. När man läser texten högt, så känner man riktigt hur den bär.

Barnens bibel hade varit en bra bok, om den hade saknat förlaga. Barnens bibel är däremot inte någon bibel. Barnens bibel är inte en bibeltext berättad för barn. Barnens bibel är en kristen tolkning från början till slut av delar av den gammaltestamentliga texten.

Redan i berättelserna om skapelsen och om lustgården stiftar man bekantskap med såväl Satan (som inte alls nämns i Bibelns version!) och med Jesus. I Barnens bibel sägs det "att den otäcka fienden" var den som hade sagt åt ormen att lura Adam och Eva och "hade förstört alltihop". Gen. nämner ormen, men inte "fienden". Vem är då denne? Jo, "Fiendens namn var Satan. Han var avundsjuk på Gud och ville förstöra Guds underbara värld. Och nu hade han ställt till det så att Adam och Eva inte längre var Guds vänner." (s 13f)

I bibeltexten sägs det att fördrivningen av människorna från lustgården var ett resultat av deras eget handlingsätt; inte förorsakad av en förändrad inställning hos Gud.

I Barnens bibel sägs det alltså att Adam och Eva inte längre är Guds vänner, men ändå står det att Gud älskar dem så mycket "så han lovade att han skulle ställa allting till rätta igen. En dag skulle Gud och människorna bli vänner igen. 'Eva, du kommer att få barn', sade han, 'och en dag kommer ett barn att födas som blir mycket starkare än Satan. — Det barnet kommer att växa upp och ge Satan ett rättvist straff. Sedan kommer Satan inte mer att kunna förstöra någonting.'" Och efter detta fortsätter texten "Vet du vad det var för ett barn som Gud talade om? Jo, Jesus! 'När Jesus kommer', sade Gud, 'ska människan och Gud bli vänner igen och leva nära varandra som i Paradiset.'" (s 14)

Det här är en tolkning ur kristet perspektiv. En sådan kan man göra i en predikan, men inte i en bibeltext.

Samma mönster upprepas gång på gång. En

bibelberättelse återges fritt och avslutas med att förkunna Jesu ankomst. Jag ger några exempel:

Gen 22 slutar så här i 1917 års svenska översättning:

"Jag svär vid mig själv, säger Herren: Eftersom du har gjort detta och icke undanhållit mig din ende son, därför skall jag rikligen välsigna dig och göra din säd talrik såsom stjärnorna på himmelen och såsom sanden på havets strand; och din säd skall intaga sina fienders portar. Och i din säd skola alla folk på jorden välsigna sig, därför att du lyssnade till mina ord.' Sedan vände Abraham tillbaka till sina tjänare; och de stodo upp och gingo tillsammans till Beer-Seba. Och Abraham bodde i Beer-Seba."

I Barnens bibel läser man följande:

"Sedan gick de (Abraham och Isak) hem tillsammans. Gud hade ställt allt tillrätta igen. Vänskapen mellan Gud och Abraham var djupare än någonsin. Och Isak skulle få bli far för ett stort folk! Långt, långt senare, långt efter att Abraham hade dött, var det en far, som faktiskt offerade sin egen son, det käraste han hade. Vem var det, tror du? — Det var Gud. Och Sonen som blev offerlammet, var Jesus. Gud älskade oss så mycket att han gav oss sin ende son. Jesus dog på korset och tog på sig våra synder i vårt ställe. — Aldrig har någon älskat som han." (s 33f)

Det stycke, som utgör avslutningen av berättelsen om Josef i Barnens bibel, saknar helt motsvarighet i bibeltexten. Och det är alltigenom något, som passar in i den kristna tolkning, som man lägger över Gamla Testamentet.

"När tiden var inne för Jakob att dö, var han inte ledsen. Han såg fram emot en tid, som skulle bli ännu bättre än den han varit med om. Han visste, att Gud hade lovat, att det en dag skulle komma en Konung, som skulle ta hand om sitt folk till och med bättre än vad Josef hade gjort. Också den mannen skulle bli hänad, precis som Josef. Och precis som Josef skulle han bli såld till främlingar och bli en fånge. Han skulle älska Gud mer än Josef hade gjort. Han skulle bli något mycket finare än en guvernör (som Josef). Han skulle bli hela världens Konung. Livets och kärlekens kung skulle han bli. När Jakob tänkte på den Konungen, var han inte rädd eller ledsen inför döden. Vem är den Konungen, tror du? Det är Jesus. Han som älskar oss och ger oss liv och glädje." (s 56)

Ett annat exempel på fantasifull, men felaktig, utvidgning av texten är Ex 32. Det kapitlet handlar om den guldkalv, som Israels barn gjorde i öknen, medan Moses var på berget Sinai och talade med Gud.

Så här inleds kapitel 32 i 1917 års översättning:

"Men när folket såg att Mose dröjde att komma ned från berget, församlade de sig omkring Aron och sade till honom: 'Upp, gör oss en gud som kan gå framför oss; ty vi veta icke vad som har vederfarits denne Mose, honom som förde oss upp ur Egyptens land. — Då sade Aron till dem: 'Tagen guldringarna ut ur öronen på edra hustrur, edra söner och edra döttrar, och bären dem till mig.' Då tog allt folket av sig guldringarna, som de hade i öronen, och de buro dem till Aron; och han tog emot guldets av dem och formade det med en mejsel och gjorde därav en gjuten kalv..."

I Barnens bibel har Aron fått en helt annan framtoning:

"Folket gick till Aron, som var ledaren när Moses var borta. 'Gör en bild åt oss', sade de till honom, 'Så att vi får en gud som vi kan se och bära med oss på vår resa till Kanaan.' Men varifrån hade de fått sådana onda tankar? Aron var förvånad. Alldeles nyss hade ju Gud sagt åt dem att de inte skulle knäböja framför en bild, utan älska honom mer än allt. Och nu ville de ändå göra det. Det var en svår synd. — Men Aron vågade inte säga emot folket, för han var rädd för dem. 'Det är nog bäst att vara försiktig', tänkte han. 'Om jag retar upp folket, kanske de dödar mig.' 'Jag gör väl som Ni vill då', sade han, 'men då får ni ge mig alla era vackraste guldringar först.' — 'Det går de aldrig med på!' tänkte han för sig själv. Men det var just vad de gjorde! De drog av sig sina ringar och kom med händerna fulla av guld till Aron. Nu vågade Aron inte säga nej. Han var så rädd för folket, så fast han visste att han gjorde fel, så gjorde han det ändå. Han smälte ner guldets i ringarna och gjorde en guldkalv istället, precis en sådan som egyptierna hade haft. Sedan ställde han kalven mitt ibland folket, så att de kunde falla på knä och be till den. Och de dumma, onda människorna blev väldigt glada över sin nya gudsbild! De dansade och sjöng och höjde upp glädjetjut, så att det ekade ända upp till toppen av berget Sinai." (s 77f)

Framställningen i Barnens bibel är mer fantasieggande och livfull. Men det är inte Bibelns berättelse. — Folket framställs som oerhört nyckfullt, opålitligt och barnsligt. Inte bara i det här avsnittet, utan genomgående. Det finns visserligen stöd för det i Gamla Testamentet, men Barnens bibel förstärker det i övermått. En mycket negativ framställning av judarna och deras ledare ges för övrigt även i Nya Testamentet i Barnens bibel. Även där har man förstärkt och överdrivit Nya Testamentets text. Men det är ett annat kapitel.

Ett annat exempel, där man ändrat texten och givit den en mer kristen tolkning, är den berättelse, som handlar om Moses död. I Deut

34:5 står det så här: "Och Herrens tjänare Mose dog där i Moabs land, såsom Herren hade sagt. Och han (dvs Herren) begravde honom..." I Barnens bibel får Mose ett mycket lyckligare slut: "Då sade Herren stilla till Moses: 'Tiden är inne, mitt barn! Kom med mig.' Och så fick Moses komma till ett land, som var ännu härligare än Kanaan. De gick rakt in i himlen. Där fanns ingen ond kung, inget hårt slavarbete, inga vinnande piskor eller värkande ryggar som i Egypten. Där fanns inga barn som grät av rädsla eller gamla som klagade, som i öknen. Där fanns ingen som syndade eller var olydig, ingen som blev hård och otacksam eller glömde Gud. Där var bara ljus och glädje för alltid." Och sedan fortsätter texten: "Aron var död, och Moses hade kommit till himlen." (s 85f)

Genom de jämförelser, som ständigt görs med Jesus och den tid, som ska komma i och med honom, är man väl förberedd, när man kommer till sista sidan i Barnens bibels version av Gamla Testamentet. Där står det så här: (I det näst sista kapitlet berättas det om Daniel och om fångenskapen i Babylon. Det sista kapitlet inleds med att folket får återvända till Kanaan från Babylon.)

"Folket hade redan väntat i många år på Frälsaren, och han hade inte kommit, men de visste att han skulle komma. Det som Gud lovar, det händer alltid! I de gamla skrifterna stod det mycket om Frälsaren. Det stod att han skulle födas i Betlehem, samma stad som David kom från, och att han skulle bli kung över hela världen, inte bara över Israels folk. Men det stod inget om när han skulle komma. Folket väntade och väntade, men ännu hade han inte kommit. Sedan kom romarna. Romarna var fiender till Israels folk och de kom för att härska över landet. De var ofta hårda och grymma, och Israels folk längtade ännu mer efter att Frälsaren skulle komma. 'Om han ändå kunde födas nu!' tänkte de.' 'Käre Gud', bad de, 'sänd Frälsaren till oss snart. Vi längtar så mycket efter honom!' Och när tiden var inne, kom han. Han föddes i Betlehem som de gamla skrifterna hade sagt. Och hans namn var Jesus." (s 143f)

Övergången från Gamla till Nya Testamentet kan ur kristen förkunnelsesynpunkt knappast göras smidigare.

När vi började vårt arbete i Bokkommittéen trodde vi, att undervisningen i skola och i församling, är avgörande för att komma till rätta med okunskap och med fördomar. Det tror vi fortfarande.

Genom att presentera judendomen så som vi

har sett här, så gör man judendomen till något bristfälligt. Judendomen bildar en mörk bakgrund till den ljusa kristendomen. Judendomen får inte stå för sig själv och blir inte respekterad som en fullvärdig livsåskådning. Den ses ur ett kristet perspektiv — som vi såg i läroböckerna — eller ur ett kristet förkunnelseperspektiv — som i Barnens bibel.

Att vara jude blir något excentriskt och den judiska historien är inte något att vara särskilt stolt över.

Hur ska man komma till rätta med detta? I Sverige finns det 15–16.000 judar. Av dessa är ca 9.000 medlemmar i den judiska församlingen.

De flesta bor i de större städerna. För många är en jude en teoretisk företeelse. Även för många lärare och präster/pastorer. Få har möjlighet att kunna få information om judendomen sås inifrån. Därför är det oerhört viktigt att läro-medlen ger en rättvisande skildring, att utbildningen på lärarhögskolor och seminarier och universitet försöker att komma in i det som man undervisar om, inte bara förmedlar det exotiska.

Vi behöver förstå judendomen inte bara för dess egen skull utan också för vår egen. Kristendomen och den kristna kulturen kan aldrig förstås fullt och helt om vi inte känner våra rötter.